

Bulletin european

Anul XIII. Nr. 119

Octombrie 1984

Noi Tracii

Fondator: Prof.Dr. Iosif Constantin Drăgan

IMPORTANȚA TRACOLOGIEI PENTRU ROMÂNI

Organizarea de manifestări prin care să se pună clar în evidență dimensiunile reale și implicațiile multiple ale civilizației geto-dacice în istoria epocii vechi a spațiului carpato-dunărean are o importanță deosebită.

La o analiză superficială s-ar părea că Românii folosesc orice prilej numai pentru a glorifica măreția strămoșilor lor din vremuri de mult apuse și pentru a demonstra astfel că sunt descendenții uneia dintre cele mai nobile și mai puternice seminții cunoscute în istorie. Analizată însă în contextul politic actual din sud-estul Europei și prin prisma locului și importanței ce i se conferă istoriografiei în lămurirea unei problematice politice precis determinate, acțiunile respective își relevă necesitatea și valoarea lor. De nu vom vorbi noi, vor vorbi pietrele...

Nu mai constituie de acum un secret faptul că, în ultimele două decenii, asupra României s-au făcut presiuni de tot felul, în scopul determinării ei să renunțe sau cel puțin să-și restrângă manifestările de independență politică și economică. Una din formele pe care le îmbracă asemenea presiuni o reprezintă emiterea, în maniere mai directe sau mai voalate, de pretenții teritoriale îndeosebi cu privire la Transilvania, dar și asupra altor regiuni ale Țării. De regulă, astfel de pretenții sunt clădite pe diferite teorii, care, în esență, contestă dreptul istoric al poporului român asupra actualului său teritoriu, inclusiv prin negarea vechimii și continuității sale și prin prezentarea ca stăpânitori originari ai acelor meleaguri a unor seminții care s-au așezat în spațiul carpato-dunărean după secolul al VI-lea e.n. și chiar mai târziu.

Evident, contracararea atacurilor de această natură și demascarea netemeiniciei caracterului tendențios al fundamentului lor teoretic au devenit pentru Români o preocupare tot atât de necesară și importantă ca și, spre

exemplu, soluționarea problemelor implicate de dezvoltarea economică socială internă. Este bine că România nu a ales calea unor polemici deschise, care ar fi putut duce la înbrăjbire națională și la încordarea relațiilor cu statele din zonă, dar este tot atât de necesar să se pună în evidență momentele mai semnificative din istoria sa, personalitățile proeminente ale vieții românești din trecut, originea, vechimea și continuitatea poporului român pe actualul teritoriu.

Ne amintim că omagierea regelui dac Burebista și a statului înființat de el în urmă cu peste 2.050 de ani s-a încadrat în această perspectivă de afirmare a unor adevăruri istorice inconfutabile. Comunicările științifice, discursurile festive și materialele ce s-au publicat cu acel prilej au pus în valoare mărturiile documentare și arheologice, cunoscute sau inedite, referitoare la istoria Daciei.

Nu au fost trecute cu vederea nici acele speculații scolastice ale unor istorici străini, care, în vădit dezacord cu opinia unanim acceptată, încearcă să demonstreze că, până la ocuparea ei de către Romani, zona carpatodunăreană a fost locuită de triburi tracice primitive, barbare și răzlețe și mai degrabă rivale decât unite între ele sau că Geto-Dacii nici nu ar fi existat!

Deși ineptia unor astfel de susțineri face prin ea însăși inutilă luarea lor în seamă, nu este cazul să se subaprecieze nocivitatea unor astfel de opinii aberante și deformatoare ale evidenței istorice. Dacă relativ la epoca civilizației geto-dacice problemele sunt definitiv lămurite, numai niște ignoranți și răuvoitori încumetându-se a le contesta, nu același lucru se poate spune în ceea ce privește chestiunea continuității poporului român de la Burebista până în zilele noastre. Și aceasta nu pentru că în procesul formării poporului român ar fi intervenit o întrerupere, o fază de discontinuitate care să fie stabilită cu certitudine pe bază de date și fapte incontestabile, ci pentru că este un aspect care se poate preta la formularea de ipoteze dintre cele mai fanteziste.

Este cunoscut că începutul în această privință l-a făcut istoricul austriac Roesler care, pe la mijlocul veacului trecut, când Românii din Transilvania revendicau dreptul de a fi recunoscuți ca națiune egală cu celelalte pe temeiul primatului și vechimii lor neîntrerupte pe acele meleaguri, a formulat, din vădite considerente politice, și nu științifice, teza că, la abandonarea Daciei în anul 271, administrația romană ar fi evacuat întreaga populație, inclusiv pe Daci, lăsând în urmă un vid demografic, care ar fi durat mai multe sute de ani. Adversarii de azi ai continuității poporului român pe actualul său teritoriu, care sunt numiți pe bună dreptate iredentiști, au preluat sub diferite forme teza lui Roesler.

Nu este cazul și nici nu avem spațiul necesar pentru a arăta cât de inconsistente sunt aceste teorii, care nu au temei științific și sunt complet lipsite de logică. Promotorii lor mistifică realitatea, urmărind scopuri politice ascunse.

Printre argumentele care demonstrează șubrezenia și falsitatea unor astfel de teorii, precum și intențiile malefice ale susținătorilor acestora, se află și mărturiile despre înfloritoarea civilizație geto-dacică de acum două milenii.

Într-adevăr, este absurd să se conceapă că o comunitate umană atât de numeroasă și aflată într-un stadiu avansat de dezvoltare spirituală și materială, cum a fost cea geto-dacică din vremea lui Burebista și Decebal, care ulterior a beneficiat și de virtuțile civilizației romane, a putut să dispară fără urmă și să lase fără stăpân o vastă regiune, recunoscută pentru bogățiile solului și subsolului său. Atât raționamentele logice, cât și mai ales dovezile arheologice, din ce în ce mai numeroase, dovedesc indubitabil că majoritatea populației daco-romane, precum și comunitățile Dacilor Liberi, nesupuse de către Imperiul Roman, au continuat să trăiască pe teritoriul lor strămoșesc și că nici migrația popoarelor și nici alte vicisitudini ale istoriei nu au putut întrerupe procesul formării poporului român.

Tracologia și istoria veche pun în evidență aceste realități. Iată pentru ce este necesar studiul continuu și aprofundat al Tracologiei. Iată pentru ce este atât de importantă Tracologia pentru Români!

ETERNITATEA NEAMULUI

*Comori străvechi sub flăcările vieții
cu sângele un tropot lung de cai,
sufletul nostru visător sub stele
la rădăcina codrilor din grai,*

*tot freamătă cu ochii-n depărtare
la moșii și strămoșii din răzor
la ceasurile de alean și jertfă
rămase ca un semn lângă pridvor.*

*În zările din timp veghind tot neamul
întregul adevăr adus în prag
în aura cinstirii înfășându-l
ca pe o doină îl roștiți cu drag.*

*De ramura istoriei m-apropii
ca de lumina semnului curat:
Salut Congresul vieților înalte
cu ritm solar, de neam latin lăsat !*

MARIETA SAVA-BURSUC

CONTINUITATEA NEÎNTRERUPTĂ A LIMBII DACILOR

de VASILE CĂRĂBIȘ

Între limbile latino-rustică și geto-dacă, fiind asemănătoare, nu s-au ivit dificultăți de comunicare nici înainte de cucerirea romană. Deosebiri constau doar în particularitățile și provincialismele fiecăreia dintre ele.

A vorbi despre strămoșii noștri Daci și despre recunoașterea limbii lor nu înseamnă lepădarea de latinitate, cum se încearcă uneori a acuza, pentru că noi suntem prelatini. S-a extins denumirea de latinitate peste Franța, Spania, Portugalia și România din cauza cuceririlor romane, care au lăsat asupra băștinașilor influențe, așa cum au lăsat și în Africa și în Asia, dar nu romanizare. Dacia a fost cucerită din motive politice, economice și strategice, fiind în coasta răsăriteană a imperiului. Se pune întrebarea: a fost Traian un invadator al Daciei sau nu? Răspunsul e unul singur, fără echivoc: a fost cel mai mare și înverșunat cuceritor; un egal n-a mai avut. După cucerire și-a impus stăpânirea prin forța armată. Prada pe carea luat-o este enormă. Numai aurul, în valoarea de astăzi se ridică la peste 20 miliarde de lei. Se știe că minele din Munții Apuseni erau exploatare din timpuri imemorabile. În tezaurul lui Decebal se afla și argint, iarăși în valoare de sume enorme. Ne-au mai fost luate «un număr de vase și cupe care desfidă orice evaluare», nenumărate cirezi de vite, arme etc. Cât de importantă a fost prada luată de Romani din Dacia se vede din faptul că Imperiul care înainte de cucerire trecea printr-o mare criză, după cucerirea Daciei cunoaște o mare înflorire pe plan financiar. Se fac construcții însemnate și fortificații în diferite părți ale imperiului. Pe anul 106 se suprimă impozitele, fapt ieșit din comun, iar contribuabilii mai și primesc de la împăratul Traian câte 650 de dinari fiecare. Cu drept cuvânt, Dacia a fost calificată «California lumii vechi». Dar dacă pentru Romani ea a fost «Dacia Felix», pentru Daci ea a fost «Dacia Infelix». Nici în timpul năvălirilor barbare n-a fost atât de nenorocită. Barbarii nu-i transportau bogățiile în alte părți, pentru că erau interesați să-și aibă traiul asigurat.

La Roma, cucerirea Daciei a produs entuziasm. Pentru public s-au organizat serbări de o măreție fără seamă, timp de 123 de zile (Vezi C.C Giurescu, *Istoria Românilor*, I, 1942, pp. 81-82). Cu aurul și argintul luat din Dacia Traian a ridicat la Roma vestita Columnă, care ar trebui să se numească, pe bună dreptate, Columna lui Traian și Decebal, fiind făcută cu

banii lui Decebal, cum afirmă Prof. I. C. Drăgan într-o comunicare la Academia Română din București. Traian a făcut o colonizare forțată cu elemente din toate provinciile imperiului. A restrâns frontierele Daciei - la est stepa moldovenească, la vest câmpia Tisei și afluenții săi până la Dunărea Panonică. Dacia lui n-a cuprins decât regiunea muntoasă. Ca și în Africa, între nomazii celor două șesuri Romanii însărcinată pe «specialiștii» sirieni, arcașii deșertului oriental, să facă poliția în cele două «deșerturi» în estul și vestul Daciei (V. Pârvan, *Dacia*, 1937, p. 181).

Într-o astfel de situație, se poate măcar întrezări vreo romanizare? «Il est même difficile de supposer que des colons de toutes les régions de l'empire, véritable mosaïque des races et des nationalités, aient pu modifier dans le sens de la latinité le sang dace des premiers habitants de la province». (G. Ibrăileanu, *Une énigme et un miracle historique - Le peuple roumain*, 1942, p. 66).

În Moldova, care n-a fost ocupată, Traian a întemeiat, la Barboși, lângă gura Siretului, un castru care făcea poliția în această regiune. În rest, Dacii și Sarmații erau liberi. Ardealul a făcut cea mai mare opoziție Romanilor (V. Pârvan, *op. cit.*, p. 180).

Care era situația în anul 106, după al doilea război? «Dacia era un mare regat cu bază etnică *perfect omogenă*, cu tradiții istorice seculare, cu structură socială și economică bine definită, cu o *cultură înaintată*. Dacii, ca națiune politică, *n-au acceptat niciodată stăpânirea romană* (s.n.). Cei care n-au căzut în cele două mari războaie s-au retras în Dacia septentrională, care n-a fost niciodată atinsă de stăpânirea romană și de acolo, cu Daci liberi, au invadat neconținut provincia, fie singuri, fie în tovărășia Germanilor migratori, până ce Romanii, sub Aurelian, s-au retras din nou pe malul drept al Dunării, lăsând Dacia în mâinile Goților» (V. Pârvan, *op. cit.*, p. 179). Iată deplinele realități.

Cu toate acestea, noi am făcut din invadatorii, cuceritorii și exploatareii romani strămoșii noștri! Ce popor și-a glorificat cotropitorii până la punctul de a-i considera strămoși? Oare indigenii din America de Nord și Sud îi consideră pe Englezi și Spanioli strămoșii lor? Pe conducătorii acestor cuceritori i-au glorificat și i-au pus alături de regii lor eroi? Din cotropitorul și exploatareul Traian noi am făcut «Taică» și din Roma «Maică», fără să ținem seama că adevărata maică a noastră este Sarmisegetuza Orăștiei și adevăratul taică e marele rege erou și martir Decebal! La noi s-a creat o mentalitate înrădăcinată, de sute de ani, de la cronicari, bazată pe deducții din care se iese cu greu. E o tristă ironie a istoriei, adoptată numai ca să se tămâie teoria «romanizării» și a «formării poporului și limbii române». Traian e mare împărat pentru Romani, dar nu pentru noi. El este umilitorul Daciei, care a transportat capul lui Decebal la Roma, ca să vadă senatul și poporul roman pieirea celui mai temerar dușman din câți avusese Imperiul Roman în ultimul timp.

După cucerirea Daciei, în istorie s-a pus problema «romanizării» acestei provincii și continuitatea elementului «daco-roman». Ca argumente s-au

adus militarii, coloniștii, negustorii, meseriașii, inscripțiile etc.

Cine erau acești «Romani» din Dacia? marele istoric francez Camille Jullien spune: «Se repetă neconținut numele de roman și de limbă latină și n-a fost niciodată în istoria lumii un amestec de oameni mai deosebiți de fire și mai depărtați de originea arătată prin numele lor și prin idiomul lor decât acei care purtau numele Romei și-i vorbeau limba» (Din N. Iorga, *Istoria Românilor*, I, p. 192). E cea mai clară și concretă oglindire a Romanilor. Nu se știe în ce măsură vorbeau limba romană și cât o foloseau. Așadar, acești Romani au fost înzestrați cu puteri miraculoase să «romanizeze» pe Daci, cei

Urme ale sanctuarului dac de la Sarmizegetusa

mai omogeni și mai aprigi dușmani ai lor, și să le schimbe și limba!

Legiunile romane V Macedonica, I Italica, XIII Gemina, XI Claudia, stabilite în câteva centre, aveau misiunea de a apăra provincia de atacurile din interior și din afară. Dar aceste corpuri nu contează, decât prea puțin, ca elemente de romanizare activă a provinciilor, având în vedere că *ele însele au nevoie să fie romanizate* (cf. V. Pârvan, *op. cit.*, p. 175). Din moment ce acești militari aveau nevoie ei înșiși de romanizare, se înțelege de la sine ce fel de romani erau aceștia. Ca atare, ei n-au lăsat nici cel puțin vreo influență romană mai vizibilă, iar urmașii lor care vor fi rămas în Dacia au fost *dacizați*. Militarii, ca și coloniștii rurali, meseriași, negustori etc., căsătoriți cu femei dace, se forțau să învețe limba dacă, iar copiii lor vorbeau limba maternă. Villae, vici, pagi, castrele, considerate centre de «romanism» nu aveau decât o slabă influență în jurul lor. Miliarii stăteau în lagăre, iar minele în mine. Pe de altă parte, militarii daci în armatele romane sunt în număr foarte restrâns față de Dalmați, Spanioli, Sirieni etc.

Autorul *Geticii* susține că baza romanismului a fost pretutindeni așezarea țăranilor de limbă latină. Ce fel de limbă latină vorbeau, dacă erau «un mozaic de rase și naționalități», aduse din toate regiunile imperiului? Cei ce veneau din sudul Dunării erau Traci, care vorbeau limba fraților lor din nordul Dunării. Și apoi, așezarea țăranilor se făcea numai la șes, unde se practica agricultura. Aceste așezări de țărani, treptat, au fost supuse asimilării de către Daci. Dacii și urmașii lor Români au fost, în primul rând, agricultori, ocupație de bază. Au locuit pe acest pământ, l-au muncit ca să trăiască și l-au apărat cu prețul vieții lor.

În munți și pe dealuri așezări romane nu existau, ca să împrăștie limba lor. În orașe, Dacii au participat și ei la administrația acestora și în organizațiile romane. Astfel, ei au contribuit și în aceste centre la dacizarea Romanilor.

Negustorii și oamenii de afaceri «romani», câți vor fi fost, desigur într-un număr restrâns, «de toate națiunile; Treveri, Asiani, Galatae» etc., veneau de obicei la bâlciurile anuale, cum erau cele de la Drobeta, Tsierna, Romula, Novaca, Germisara, Ad. Mediam ecc. (V. Pârvan, *op. cit.*, p. 182). Cu ce contribuiau acești negustori la romanizarea unui neam? În tot evul mediu și în epoca modernă noi am avut bâlciuri renumite, care durau câte o lună, ba chiar mai mult. Negustorii de peste hotare n-au înstrăinat limba română cu nimic, ci ei au plecat cu un vocabular însemnat de cuvinte românești, căci altfel n-ar fi putut să-și vândă marfa. Negustorii străini, în afară de cei de la bâlciuri, circulau cu mărfurile lor pe anumite căi de uscat și pe marile râuri ale Daciei. Ce influență puteau ei să aibă pentru satele dace, pe unde nici nu călcau? Ei erau furnizorii centrelor militare și ai organizațiilor romane. Minele de aur, exploatare de «o armată de sclavi și liberti», cu funcționari ai fiscoșului nu romanizau, ci se dacizau, fiind o infimă insulă în masa compactă a Dacilor. Cuvintele luate de Daci de la acești Romani, deosebite de limba geto-dacă, aveau o scurtă durată de circulație, fără să intre în fondul limbii dace.

Pârvan spune că «unele forme lingvistice în Alpi și în Carpați își găsesc explicația în această perfectă unitate a romanismului danubian (până la gurile Dunării). Balcanii n-au fost romanizați» (*Op. cit.*, p. 186). Și romanismul s-a afirmat că a fost tocmai în Dacia lui Decebal, în special în Transilvania! Explicația acestui «romanism» din Transilvania, Crișana și Maramureș e lipede. Aici, în inima Daciei, a fost *cea mai frecventă identitate de cuvinte geto-dace cu cele latine*. În sudul Dunării, se vorbea aceeași limbă de către Traci. Slavii, prin așezarea lor, au întrerupt legătura dintre Tracii de nord și cei de la sud de Dunăre, formându-se astfel dialectul macedo-român, care merge spre dispariție, dacă nu se iau măsurile necesare de ocrotire a Românilor din Balcani.

Prin așezarea Slavilor, Maghiarilor și Germanilor în zonă, România a rămas izolată de marea familie a popoarelor latine, continuându-și limba vorbită din epocile de piatră. Față de cele expuse, punem întrebarea: de ce, pentru a susține o teză ce nu corespunde realității, se atribuie Romanilor puteri nefirești? Se știe că unde au fost mai numeroși au influențat și au fost influențați, iar în cele din urmă li s-au stins numele prin asimilare.

Un alt argument, de care s-a făcut mult zgomot, în favoarea tezei romanizării Dacilor, este constituit de inscripții. Or, inscripțiile din Dacia ne dezvăluie un adevărat haos de naționalități, de religii, de îndeletniciri și de interese (V. Pârvan, *op. cit.*, p. 183). Acest haos de naționalități nu avea nici-o posibilitate să romanizeze poporul autohton. Inscripțiile, monumentele, instalațiile, așezările romane dovedesc numai întinderea stăpânirii romane temporare, și nu romanizarea. În Dacia vor fi fost și destui Daci bogați cu nume romane, după moda timpului, dar cu limba și sufletul dac.

V. Pârvan afirmă că Marea Dacie a lui Decebal s-a romanizat «încetul cu încetul, prin legăturile de rasă și de interese cu Dacia Romană». Dacă s-a produs o romanizare, întâi în Dacia Romană, cum puteau să mai fie legături de rasă? Erau două popoare deosebite. În realitate, însă, au avut relații de rasă, de religie, de interese și obiceiuri, uniți prin aceeași limbă, fiind unul și același popor, deoarece romanizarea nu s-a produs în nici-o Dacie. «Romanii n-au putut prinde rădăcini decât acolo unde au devenit țărani» (V. Pârvan, *op. cit.*, p. 185). E clar. În mijlocul populației majoritare a Dacilor, cu agricultura superioară a Romanilor, nefiind sclavia, ci devălmășia, Romanii deveneau țărani, supuși dacizării. Proces inevitabil. Elementul etnic al Dacilor nu s-a schimbat cu nimic. Vocabularul agricol era identic cu cel roman. Peste sute de ani, o serie de cuvinte au fost înlocuite cu cele slave. Acesta e fenomenul firesc și general. Limba autohtonă este mereu învingătoare. Râurile și fluviile nu schimbă structura mărilor. Oricât ar fi pătruns influența - nu romanizarea - din Racia Romană în Dacia Liberă, ar fi ajuns doar la margini, dar nu sute de km până la hotarele teritoriilor locuite de Daci. Uitați-vă pe harta Europei, la nord până în Moravia Cehoslovaciei, până în Silezia și Galiția, la sud până în Grecia, la est până la Bug în Ucraina, la apus până în Panonia Ungariei și se va vedea cu cât este mai vast acest teritoriu locuit de Daci, față de Dacia Romană. O romanizare și unitate de limbă era

imposibil să se realizeze prin opera Daciei Romane, o insulă în mijlocul Daciei Libere.

Să se țină iarăși seama că dacă este vorba de influențe, acestea sunt reciproce. Dar influențele de margini de țări nu produc desnaționalizări sau modificări de limbă. De când s-au așezat Bulgarii în sudul Dunării, de exemplu, au fost influențe reciproce între Români și ei, dar nu se cunoaște nici o bulgarizare în stânga Dunării și nici vreo românizare în dreapta Dunării. Influențele ce privesc anumite cuvinte și obiceiuri străbat o arie restrânsă în teritoriile celor două țări.

Problema unității limbii române pe tot teritoriul locuit de Români, ca și de Daci, e clară: existența unei singure limbi a Geto-Dacilor, înrudită cu a Romanilor, care s-a vorbit în continuu, dinainte și după venirea Romanilor, păstrându-și individualitatea și specificul ei.

Mișcările de populație daco-romană de pe o parte pe alta a Carpaților au fost un fenomen permanent, ducând la omogenizarea întregii etnii. În limba română, ca și a Dacilor, sunt numai ușoare particularități locale de ordin lexical.

Un factor esențial de unificare a limbii l-au constituit, de asemenea, numeroșii ciobani, care păstoreau pe o scară atât de largă. Dacii aveau legile lor proprii, juridice și politice, despre care vorbesc Horatiu, Jordanes, Strabo etc. Legile geto-dace sunt cunoscute la Români ca «Jus valachicum», iar păstorii Carpaților se conduceau după «Legea munților», necunoscută de Romani și de alți cuceritori. În caz de furt de oi, spre exemplu, de către ciobani de la alte stâne sau din alți munți, când hoții erau prinși, erau judecați de trei baci din trei munți megieși (Nicolae al Lupului, *Judecata de pe munte*, p. 32). Ciobanii de pe munți urmează «obiceiul vechi» de a da caș la cășăriile unde-și țin oile (V. A. Urechia, *Istoria Românilor*, VI, p. 918). Iorga spune că își dau *datu*, după obiceiul munților (*Studii și documente*, VIII, p. 147). *Datu*, de origine dacică, e identic cu latnul *datum*. Reprezintă dijma din oi, porci și stupi, în care Dacii erau vestiți. Nu Romanii au impus acest termen păstorilor daco-români cu ocupația lor milenară. Ciobanii, cu organizațiile și legile lor, cu nimic nu erau influențați de Romani. Vara stăteau în munți, unde nu vedeau un roman și nu auzeau o vorbă romană. Vocabularul lor pastoral era identic cu cel roman, afară de excepții: *brânză, urdă, țarc, stână, dulău, ciomag, codru, mugur, copac, doină, bade, baci, fluier*, «bâr oiță» (N. Iorga). Ciobanii au trăit cu *lupii (lupus)*, cu *urșii (ursus)*, cu *vulturii (vultur)*, *corbii (corbus)*, *oile (ovem)*, *caprele (capra)*, *cerbul (cervus)*, *mistrețul (misticus)*, *vulpea (vulpes)*, *câinele (canis)*. N-au umblat Romanii pe potecile munților și pe la stânele Dacilor din munți ca să le dea aceste nume. Le aveau Dacii, identice cu cele romane, dinainte de a se naște poporul roman. Nu existau nici Roma, nici Lațiu când se vorbea limba geto-dacă. De aceea nu găsim o exagerare susținerea că limba vechilor traci poate fi considerată mama limbii latine.

În *Manuscriptul de la Ieud (Maramureș)*, din 1391, dată stabilită de prof. Dumitru Șerbu, e o curată limbă românească. Dacă a fost o Dacie

Romană cu «schimbarea» limbii Dacilor, prin ce minune e aceeași limbă unitară pe tot teritoriul locuit de Daci și apoi de Români? Măcar aici, în Mara-mureș, nu se putea forma un dialect? A fost așa de irezistibilă influența romană străbătută «încetul cu încetul»? Există o logică, o intuiție, un simț al realității care refuză orice minune, oricât de meșteșugit ar fi prezentată. Fără să se țină seama, așadar, de intuiția realității, s-a acordat în exclusivitate Romanilor o forță supranaturală. Oare cei ce au susținut «romanizarea» Dacilor și «formarea unui nou popor cu o nouă limbă» sunt infailibili? Până când teoriile lor continuă să fie considerate dogme?.

S. Radici, om politic jugoslav, în cursul unei vizite a doctorului N. Lupu, fruntaș politic român, la Zagreb, în 1930-1931, i-a spus acestuia: «De ce nu vine lorga aici, să cerceteze mănăstirile Croației și ale Jugoslaviei și să explice acest fenomen, că la noi, până la sfârșitul veacului al XV-lea, limba liturgică, cărțile în biserică erau valahe, în limba valahă, când la voi erau în slavă?» (N. Lupu, *Originea Românilor*, 1941, p. 29). Nu ne miră faptul că cea mai veche scriere în limba română, cunoscută până în prezent, e Manuscriful de la leud, din moment ce și în sudul Dunării existau cărți în aceeași limbă unitară până în sec. XV. Pentru că s-a creat o opinie despre scrisoarea lui Neacșu din 1521, considerată cea mai veche scriere în limba română, lingviștii se țin pe poziții în apărarea acestei teze pierdute. Așa s-a procedat și se continuă cu «schimbarea» limbii Dacilor și «formarea» poporului român.

Dogmaticii «romanizării, schimbării și formării» să ne spună ce autor antic sau medieval a scris despre pierderea sau schimbarea limbii Dacilor. Care-i izvorul, măcar unul, care să vorbească despre acest fenomen atât de important? Pierderea sau schimbarea limbii unui popor întreg de pe un vast teritoriu e de rezonanță internațională și nu se poate să nu fie consemnată undeva sau transmisă pe cale orală, în primul rând, de popoarele vecine.

De asemenea, să se arate care-i izvorul în care se afirmă că poporul român s-a născut de două ori, formându-și o altă limbă și încă latină, în sec. III-VIII, când Romanii - armata, funcționarii și bogații - erau retrași cu Aurelian, când Imperiul Roman de Apus, în lunga sa agonie, dispărea în sec. V, rămânând Imperiul Bizantin, în timp ce năvălirile barbare se țineau lanț, lovind acest imperiu. Unde mai e romanitatea de răsărit care să transforme limba Dacilor? În perioada aceasta erau neamurile germanice, Hunii, Avarii, Slavii, Bulgarii. Cum de se mai poate susține o astfel de teorie în vijelioasa și tulburătoarea perioadă petrecută pe teritoriul țării noastre? Prin ce au rezistat strămoșii noștri de atunci decât prin limba lor vorbită din timpul Dacilor?

Slavii, cum se știe, au cuprins în țara noastră și satele și orașele din toate regiunile, munte, deal, șes. Au stat alături de Români sute de ani. Ungurii, la năvălirea lor, i-au găsit în Transilvania. Și cu toate acestea, Slavii, în număr incomparabil mai mare față de Romani, care mai erau și eterogeni, au fost asimilați de Români. Nu s-a produs nici-o slavizare, ca pretinsa romanizare, dar au lăsat urme în limbă, obiceiuri, credințe și toponimie.

Dacă Românii au avut o excepțională vitalitate și o putere de asimilare extraordinară, păstrându-și ființa neamului și comorile spirituale, e dovada

continuității neîntrerupte și neschimbate a neamului și a limbii geto-dace. În acest tezaur se află sursa folclorului nostru, de o absolută originalitate, de o bogăție și varietate fără seamăn în lume.

Populația daco-română puternică în profunzime, legată de pământul ei, și-a întărit mereu limba, prin ajutorul căreia, strâns unită, a străbătut mileniile victorioasă prin toate furtunile. Ceea ce s-a adăugat de la Romani, ca și de la celelalte popoare cotropitoare, a fost doar un spor de vocabular.

S-a susținut, și se merge pe aceeași linie, că Dacii n-au lăsat opere scrise,

Cască de stil scitic, de argint, cu părți aurite, provenind din mormântul trac din sec. V-IV î.e.n.

ca să li se «cunoască» limba, deși foloseau alfabetul grec și latin. E o pretenție lipsită de intuiție și de simțul realității. Cu alte cuvinte: ai act de naștere, ești; n-ai acest act, deși trăiești, nu ești. Ai act că vorbești, ai o limbă; n-ai

acest act, deși vorbești în continuu, de milenii, nu ai limba vorbirii! Aceasta e logica acestor dogmatici. Conjunctura politică, economică și socială nu le-a permis Dacilor să ajungă la un stadiu de dezvoltare culturală ca Romanilor, care și-au creat, în afară de limba rustică, pe cea clasică a lui Tacit, Cicero, Horațiu, Ovidiu, Tit Liviu etc., în care s-a scris. Limba vorbită nu numai de Daci, dar de întreaga rasă tracică «potrivit cu trupul și însușirile nației, a putut să aibă măcar energie, că era capabilă de a da o literatură, o spune Ovidiu care s-a încercat însuși a face versuri getice» (N. Iorga, *Istoria Românilor*, I, p. 98). Geto-Dacii atinseseră la nivelul antichității o treaptă înaltă a culturii, ei înșiși creatori de cultură originală, puternică, și au influențat popoarele vecine și mai îndepărtate. Așadar, lipsa de dovezi scrise până la o epocă anumită nu înseamnă pierderea sau schimbarea limbii. Manuscriptul de la Ieud din 1391, scris într-o autentică limbă românească, poate fi considerat prima mărturie scrisă a continuității limbii geto-dace, trecută până la acea dată prin legile ei de dezvoltare. În sfârșit, trebuie menționat că rutina, ideile preconceptuate și dogmatismul sunt cel mai puternic inamic al progresului și al cunoașterii adevărului.

Pentru formarea poporului și limbii române s-au emis teorii, ipoteze, care au devenit interminabile, în dauna adevărului, în dauna istoriei noastre.

După retragerea lui Aurelian, am «decedat», ne-am «amestecat», ne-am «înfrățit» și căutăm să ne «formăm» un alt popor, cu «rădăcină dacică», cu «altoi roman», cu «altă limbă» tocmai în vijelia migrațiilor. Așadar, a doua naștere, a doua limbă!

Pentru ce toate aceste presupuneri, când e un singur și simplu adevăr clar ca lumina soarelui? Suntem oamenii pământului acestuia, din timpuri imemorabile. Strămoșii noștri Daci o dată s-au născut, o limbă au avut și noi suntem urmașii lor direct în trup, limbă și suflet, fără întreruperi și fără schimbări. De mii de ani îi pipăim, îi simțim în toate manifestările lor materiale și spirituale, dar încă nu le recunoaștem limba, că n-au lăsat «dovezi scrise». Groaznic și dureros ultragiul! Am ajuns, de bună voie și nesiliți de nimeni, bastarzii Români.

Ca încheiere, nu putem decât să strigăm: destul cu vechile teorii de romanizare și urmările ei. A sosit timpul să restituim limba strămoșilor noștri Daci, despre care s-a spus că au pierdut-o, că au înlocuit-o, că au schimbat-o. Generațiile viitoare au dreptul să nu mai fie puse într-o dilemă. Se știe, singurul adevăr fără contradicții, că strămoșii noștri sunt Dacii, că mama limbii noastre e limba dacă, asemănătoare cu limba latină rustică, vorbită încontinuu până astăzi și cât va fi neamul românesc, supusă legilor ei proprii de dezvoltare.

VASILE CĂRĂBIȘ

VECHIMEA STĂPÂNITORILOR ARDEALULUI

Când Nicolae Vlăssă publică descoperirea tăblițelor de la Tărtăria, s-a pus din nou problema locului unde a apărut prima scriere. Stă mărturie despre aceasta articolul cercetătorului Ronald Schiller, care, în articolul *Unde s-a născut civilizația* (Reader's Digest, 1975, nr. 7), susține că scrierea a fost inventată de locuitorii României de azi, nu de Sumerieni. Problema originii scrisului în teritoriul Ardealului o dezbate Cornelia Velcescu (în *Noi Tracii*, anul XIII, nr. 110), care, combătând părerea lui Nicola Mavrodinov, a lui Andreas Alföldi și a lipsei de precizare a lui Radu Florescu, referitor la Tezaurul din Sânt Nicolau Mare, județul Timiș, arată că semnele de pe tezaur reprezintă o scriere antică și nu protobulgară. Cornelia Velcescu susține că «toate vestigiile antice sunt deja date de strămoși (ai Românilor, n.n.), numai că noi trebuie să cunoaștem sistemul lor de datare și să-l citim». Apoi afirmă : «alfabetul în care sunt scrise inscripțiile este alfabetul originar, cel mai vechi alfabet *născut* la plutașii de pe Bistrița și la plutașii de pe Rucăr. În acest alfabet, după mii de ani, au scris Etruscii, în acest alfabet sunt scrise inscripțiile rupestre de la cotul Buzăului, din acest alfabet s-a născut așa-zisul alfabet grecesc, din acest alfabet s-a născut alfabetul latin».

Atrag în mod special atenția că tăblițele de la Tărtăria, tezaurul de la Sânt Nicolau Mare, descoperirile de la Turdaș ale Zsofiei Torma, statuetele publicate de acad. Dumitru Berciu în studiul *Contribuții la problemele neoliticului în România, în lumina noilor cercetări* (p. 410 - 411), redată sub nr. 192, 193 - toate sunt găsite pe cursul râului Mureș.

Înainte de a ne ocupa de aceste figurine (192, 193), cheie de boltă în dovedirea locuirii permanente a Traco - Daco - Românilor în Ardeal, amintesc articolul publicat de Paul Tonciulescu în revista Flacăra (nr. 45 din 12 nov. 1982), referitor la zeul Șaue, adorat pe teritoriul scaldat de râul Mureș, zeu al cărui nume dăinuie pe acele meleaguri și în prezent, fiind atestat de opt toponime. Ele sunt apropiate și derivă din Șaue (sub acest nume apare pe tăblița rotundă de la Tărtăria). În forma Șue (cu metateză și trecerea lui «e» în «ie» prin iotare, devenind Șieu) îl găsim tot în preajma Mureșului în 12 toponime.

Pe figurinele de lut, din studiul acad. D. Berciu, apar niște scrijelituri, pe care el le socotește a fi decorațiuni, cu diverse forme. Pe figurina 192 apare

∇VC ∽ ||-| , iar pe cea cu nr 193 ∇VC ∽ ||| , semne ce amintesc de scrierea etruscă și de cea de la Kaminia-Lemnos și de descoperirile de la Turdaș, care corespund cu scrierea redată în cartea lui G. Denis, *Lumea Etruscilor* (Ed. Meridiane, 1982) și cea a lui R. Bloch, *Etruscii*.

Cei doi cercetători - Denis și Bloch - dau semnului ∇ de corespondent litera «E» din albatetul latin și, în formă foarte apropiată o găsim în semnele de la Turdaș: semnului «V» corespondentul literei «U», cum era socotit și de latini, iar «S» și «Z» corespondentul lui «S». Aplecarea sau culcarea lui «S» către dreapta, datorită și faptului că e dublat de o semilună, ar însemna că reprezintă fonemul (silaba) «sa» sau «șa», bazând aceasta pe afirmațiile Zsofiei Torma și Schlieman, care susțin că în Cipru semnul T se citește «ta» sau «tha», semnul Ω aplecat spre stânga, în Caria se citește «ra», semnul △ în Cipru se citește «ja». În baza acestor exemple, putem citi «sa» sau «șa», semiluna fiind un semn aspirat, ori indiciu al modului în care trebuie citit.

Dar fie în forma SAUE sau numai SUE, scrijeliturile indică numele zeului pomenit. Nu uităm că Etruscii, ca și alte popoare antice, obișnuiau să scrie de la dreapta spre stânga.

Deci, semnele sau scrijeliturile de pe figurinele de lut din studiul lui D. Berciu nu sunt simple decorațiuni, ci numele zeului Șaue, adorat pe cursul râului Mureș, păstrat în toponime, uitându-se cu vremea cine a fost acest Șaue.

Mai observăm că pe figurina 193 sunt trei linii verticale, iar pe cea cu nr 192 între a doua și a treia linie verticală, de la stânga la dreapta, este o a patra, aplecată spre dreapta. Din studiul lui R. Bloch rezultă că zeitățile etrusce, ca și cele grecești și latine, erau adorate în grupuri de câte trei, precum Turan (Venus), Unu (Junona), Memvra (Minerva) sau Venus - Prosphe etc.

Deci, liniile în număr de trei din figura 192 ar însemna că zeul face parte dintr-o trinitate. Pentru a nu mai fi dubiu pe care zeități o reprezintă sau ce însemnătate avea în grupă, linia aplecată din figurina 193 trimite la ideea că acest Șaue sau Șue este primul din trinitate, dovadă permanența numelui său în denumirea localităților.

E de la sine înțeles că numele zeului păstrat în toponime nu putea să fie cunoscut decât de cei care au locuit permanent ținutul respectiv și nu de cei care, spre sfârșitul secolului IX, au venit din Atelcuz în Panonia. Ar fi absurd să credem că vor fi găsit o hartă cu denumirea localităților păstrătoare a numelui zeului Șane și, infiltrându-se în Ardeal prin forță și fraudă, în dauna localnicilor să-i despoaie pe aceștia de toată zestrea pomenită și să păstreze numai numele localităților. Dovezile păstrate de pământul strămoșilor noștri atestă dreptul de a socoti pe Români adevărații și permanenții locuitori și stăpâni, chiar dacă peste strămoșii noștri au trecut secole de asupri și schingiuri.

ȘTEFAN ANDRIESCU

CAVALERUL TRAC, PRINȚUL POET DIN TROIA

Stelele, oglinzi de ger, în spații infinite,
Erau fără de viață, corolele de umbre
Pe drumurile triste... În colțurile sumbre
Și luceferii pluteau, sfere nemişcate...

Zamolxe - Muzagetul, Infinita Iubire,
Le-a dat stelelor din el, suflet și viață nouă
Cu străluciri eterne, flori de raze în rouă,
Și luceferii-au primit o nouă strălucire...

Firmamentul tot sclipea de înviate astre,
Ființe de lumină, inimi de foc, deschise,
În celesta orchestră, luceferii de vise,
Cuprindeau cu simfonii cupolele albastre...

În galaxii rotunde, ceru-i o sărbătoare,
Stelele vii nu mai sunt triste cenușărese
Cu diademe de aur, prințesele alese
Dansau cu viața-n brațe, profund strălucitoare...

Privit din cer, pământul părea o stea roșcată,
Cu mute pete negre pe trupul vărgat-rotund,
Ascuns, ca și infernul, în ungherul din afund
Și-ades bătut de vânturi, în viața-i frământată.

Destinul din tenebre satanic l-a asuprit
În haosul de umbre, unde l-a împins în brânci,
În chinuri și-n durere, s-au născut din ape-adânci
Un om și o femeie cu suflet urgisit.

Zamolxe - Muzagetul, privindu-l printre stele,
A hotărât în sine: «Voi învia pământul,
Cu omul și femeia... Iubirea și Cuvântul
Vor înălța ființa din zodiile rele»...

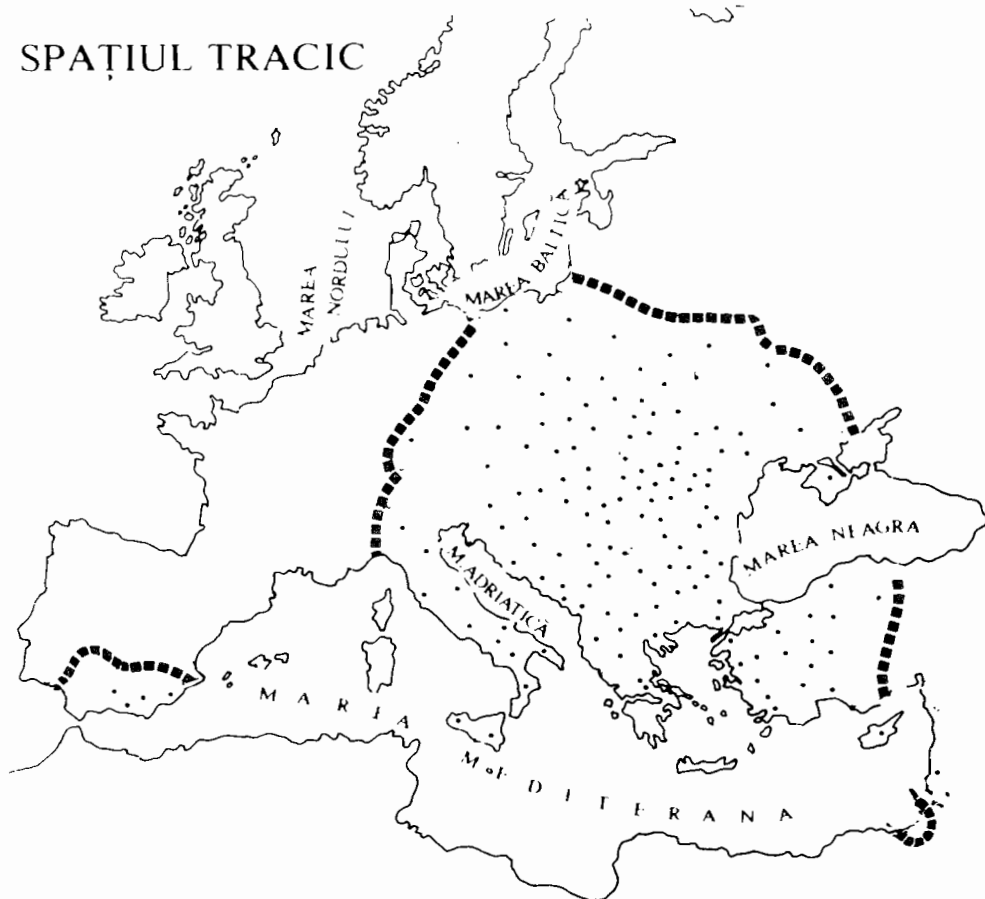
...Illuminat de soare, pământul s-a-nălțat
Printre stelele surori, un astru în cer născut,
Suflet, iubire, viață în celestul început,
Cântarea lumii: sfera, în frumosul fermecat.

...Traco-Geții pe pământ, superbi în a lor fire,
Puterea nouă-a lumii, de neamuri făuritori,
Regii cavalerii traci, în lupte biruitori,
Etern s-au încununat cu viața-n nemurire.

...Cavalerul trac erou, prințul poet din Troia,
A scris «Cartea Luminii» poporului get-unit,
Cu condeiul zeului, pe coloane de granit,
În spirit zamolxian... Prințul poet din Troia !

GEORGE ACSINTEANU

SPAȚIUL TRACIC

Tracii sunt neamul cel mai numeros și mai răspândit din lume, după cel al Indienilor (Herodot)

CUPRINSUL

<i>Importanța Tracologiei pentru Români</i>	1
<i>M. Sava-Bursuc, Eternitatea neamului</i>	3
<i>V. Cărăbiș, Continuitatea neîntreruptă a limbii Dacilor</i>	4
<i>Șt. Andriescu, Vechimea stăpânitorilor Ardealului</i>	13
<i>G. Acsinteanu, Cavalerul trac, prințul poet</i>	15

NOI TRACII

Redactia: Via Larga 11, Milano

Direttore responsabile: Sabino d'Acunto
Direz. Foro Traiano 1/A Roma - Reg. Trib. Roma n. 17282 del 31.5.78
Rivista mensile - Spedizione in abbonamento postale gruppo terzo (70%)